

and they only **blackened** themselves: ever since, our gains and glory have increased!" (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-284)

- “ယုံတီလဖုံးပိန့်၊ အွာတီတံ သိုံကာလီဗုံနှုန်းကျော်တီလဖုံးပိန့်တဲ့ ပတ်လွှံပရာရာ။ တီလဖုံးပိန့်
လပ် ဟွှာလီဗုံနှုန်း ဂိုဒ်ဟိုနိုင်ကွင်အာ ညံးကာလီကျော်ဟွှာမာန်ကို ပို့ခိုက်တံမူး
ရောင်အာ။” “ယုံခမီတံ ပွဲကာလအတီက်တော်လပ် ပို့ကာလီကျော်လျှော်ခိုက်စွဲညီကေးတဲ့ (သတ္တံ)
ပဒတ်လွှံပရာရာ၊ ကာလီကျော်ဟွှာလီတဲ့ရဲ” (ကျော်ကြဲ့ဂေး။) (၅၅၀။ ၃၂၈။ ၃၂၈။ အ
စွဲ့။) ပွဲမူဗွာ/ “ရဟန်းတို့၊ ဘုရားတို့၏ညှေ့နှုန်းခြင်းကို ပြုခြင်းမည်သည်ကား ပထ္မား
၏ညှေ့နှုန်းခြင်းကို ပြုသည်နှင့်တူ၏။ ရွှေးသရောအခါ ဇော်ရသပထ္မား၏ ညှေ့နှုန်း
ခြင်းကိုပြုကုန်အံ့ဟု သတ္တဝါတို့သည် လုံးလပြုကုန်သော်လည်း ညှေ့နှုန်းခြင်းကို ပြုအံ့သော
ငှာ မတတ်နိုင်ကုန်” ဟု (မြတ်စွာဘုရားမိန့်တော်မူ၏။) (၅၅၀။ ၃၂၇၃။ ညောင်ကန်။)
ပွဲမူ့အောင်လိက်/ “It is impossible to **make** the Buddha **impure**. Trying to
stain the Buddha, is like trying to **stain** a gem of the first water. In
bygone ages people have wished to **stain** a fine jewel, and no matter how
they tried, they failed to do it.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-284)

((((((((((()))))))))

ကလုံလဖုံး။ ကလုံးမဖုံး။

ဝေါဟာရ ‘ကလုံလဖုံး’ စွဲ ပွဲအဘိဓာန်အွာဟာလီဒော် ညံးကိုလပ်အဓိပါယ် v. to break off ရဲ။
‘ကလုံဒုံး’ ဂုပ္ပန်တုန် ညံးကိုလပ်အဓိပါယ် v. to come to decision, to search, investigate
ရဲ။ ‘ကလုံဇုံး’ ဂုတ္တန် ပွဲအဘိဓာန်ညံးလုံးလပ်ဟွှာမူး အတိုင်းကျော်အွာဟာလီဒော်မူး ‘ကလုံလဖုံး’
ကျော် ‘ကလုံဒုံး’ တံရှုံး အဓိပါယ်ဟွှာတုပ် မနှုန်ဝေါဟာရတွော်ဟ်ရဲ။ ပွဲအရာတွဲ လညာတ်အဲ ဟွှာတုပ်
ကိုလညာတ်အွာဟာလီဒော်ရဲ။ လညာတ်အဲတုန် ‘ကလုံလဖုံး’ ‘ကလုံဒုံး’ ‘ကလုံဇုံး’ မူးစွဲတော်ရှုံး ဒုံး
မွဲဝေါဟာရဟောင် တွော်ဟွှာသံသာ်ရဲ။ အဓိပါယ်ဒုံးမွဲတဲ့ ဆန်ပံုမအစ်ဟောင် မတွော်အာနူရင်ဆံ့သံ့ရဲ။
ဝေါဟာရ ‘ကလုံလဖုံး’ စွဲ အွာဟာလီဒော်မက်းလပ်အဓိပါယ် to break off မူးစွဲရှုံးကို၊ ‘ကလုံဒုံး’ စွဲ
အဓိပါယ် to come to decision, to search, investigate မူးစွဲရှုံးလပ်ကို ဟွှာတုပ်သွော်ကိုအ
ဓိပါယ် အဲမစိစတ်ဦးကြော် ရွှာတိကေတ်လပ်တံရှုံးရဲ။

အတိုင်းကျော်အွာဟာလီဒော်မူး ဝေါဟာရအောင်လိက် to break off စွဲ မရွှာအဓိပါယ် ‘ကလုံတီတံ’
‘ကျော်တီတံ’ ‘ပို့တီတီတံ’ မနှုန်ရဲ။ ဝေါဟာရအောင်လိက် to come to decision စွဲပွဲန် ရွှာအဓိပါယ်
‘ဖျော်သွော်သွာ်’ ရဲ။ ဝေါဟာရအောင်လိက် to search, to investigate မူးစွဲတံရှုံးမွဲန် ရွှာအဓိပါယ်
‘ဦးကြော်’ ‘စိစတ်’ ‘စို့စတ်’ ရဲ။ ဗွဲအဓိပါယ်သံတော်ကို အဲဟွှာတုပ်သွော်ကိုရှုံးကို

ဆအဲမရုံးညာတ်လင်၍ ဝေါဟာရ ‘ကလှ့လဖ်’/ ‘ကလှ့ဒပ်’/ ‘ကလှ့ဇဖ်’ စွဲ နံတအဓိပါယ်ဟံ့ကမဲ့ သာ်ရ။

အဓိပါယ်(၁)။ လို့လုံ။ ဟူတ်လောင်။ ဖု့တ်ချေး။
ပျက်စီးသည်။ ဆုံးရှုံးသည်။ လု့တ်သည်။
(vi) to be destroyed, ruined, spoiled;
(vt) to destroy, to ruin, to spoil

ဝေါဟာရ ‘ကလှ့လဖ်’/ ‘ကလှ့ဒပ်’/ ‘ကလှ့ဇဖ်’ စွဲ ယဝိပိုစကားအဲ ဗွဲဒုဒ်ကြိယာသူဒွမ်း မန္ဒါအ မိပါယ် ‘ပျက်စီးသည်’ ‘ဆုံးရှုံးသည်’/ ‘ယု့တ်သည်’ တဲ့ ‘ကလှ့လဖ်’/ ‘ကလှ့ဒပ်’/ ‘ကလှ့ဇဖ်’ အတိုင်ကား မဂ်ပိုစကားတဲ့ ဗွဲဒုဒ်ကြိယာကာရှိတ်များ မန္ဒါအမိပါယ် ‘ပျက်ဆီးသည်’ တဲ့ ဂပ်ပိုစပ်စုတ် ‘ကျွေး’ တဲ့ ဒေးချို့တ် ‘ကလှ့လဖ်ကျွေး’/ ‘ကလှ့ဒပ်ကျွေး’/ ‘ကလှ့ဇဖ်ကျွေး’ မန္ဒါရ။ ဉ်စ်လူတ်စိစတ်ရုံး ဝါကျပယိုက်ကမျိုင်းမွဲသွေးစွဲညီ။

- သိုင်မိုင်ကလာန်ဓာမီသတ်တဲ့ ဗစာရဏာရုံးရုံးကိုပြုပြုကျော်တဲ့ သာ်စွဲသိုင်ချုပ်ရ။ “ခုပ်ပြကာရုံးမွဲတဲ့ ဒေးပြားဥုံးတဲ့ ဇအောအဲတံ့ရုံး သွေးလိုက်လိုအာအိုတ်တဲ့ ဇအောအဲတံ့ရုံးမွဲတဲ့ ခုပ်ပြကာရုံး ဒုတံ့စုံအာရ။ ဥပမာညံုံးသုတ်ရုံးကိုရ ဖြေသိုင်မွဲ ဟွဲမွဲကိုဟွဲမွဲခုပ်တဲ့ အမာတ်မသွေ့သွေ့ကို ကုတံ့ရုံးကို ဗုံးလုံးကိုတံ့ရုံးကို ဗမ္ဗးဟပ္ပါတီတံ့ရုံးကို ဟိုတ်ဟွဲရွှေ့ရိုင်လပ် စိုတ်ညီးအိုသို့တံ့ရုံးတဲ့ ညီးကွိုင်တံ့ရုံး လိုအာရိုတ်တဲ့ ပိုန်ယသာပတ်သိုင်အိုသို့ မဒေးကာလှ့လဖ်လိုလ်အာအိုတ် ဟောင်ရ။” သာ်စွဲ(သိုင်)ချုပ်ဗစာရဏာ သွေးလွှဲစွဲစိုတ် ဗွဲမဒေးရေးရ။ (၅၅၀။ ၈-၃၉၆။ ၃-၄၄၄။ အစွဲ့။) (ဝေါဟာရ၏ ‘ကလှ့လဖ်’ ကို ‘လိုလုံး’ ဒွဲလွှဲစွဲ မွဲလအာအမိပါယ်မတုပ်သွေ့ဟု မန္ဒါတ် synonyms ရ။) ပွဲမူးဗွဲ/ မင်းသည် ဘုရားလောင်းဆိုတိုင်းလျှင် မိမိအမူအရာကို မှတ်၍ “အထွေတ်မရှိသော် အခြင်တို့သည် မတည်ကုန်။ အခြင်တို့သည် မထောက်ပံ့အပ် ကုန်သည်ရှိသော် အထွေတ်သည်မတည်။ အခြင်တို့သည် ပျက်စီးကုန်သည်ရှိသော် အထွေတ်သည်ကျော်။ ဤအတူလျှင် တရားမစောင့်သောမင်းသည် မိမိအဆွေခင်ပွန်းဖြစ်ကုန်သော အ မတ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဖိုလ်ပါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပုံဏှားသူကြွယ်တို့ကိုလည်းကောင်း မ ထောက်ပံ့သည်ရှိသော် ထိသူတို့ပျက်စီးလတ်သော် ထိသူတို့မထောက်ပံ့အပ်သည်ဖြစ်၍ အစိုးရခြင်းမှ ယူတ်ရာ၏။ မင်းမည်သည်ကား တရားစောင့်သည်ဖြစ်ရာ၏” ဟု(မင်းသည်)ကြံ၏။ (၅၅၀။ ၂-၂၃၉/၂၄၀။ ဧည့်ကန်။) ပွဲမူအော်လိုက်/ While the Bodhisatta was speaking, the king considered his own conduct, “If there is no peak, the rafters do not stand fast; the peak does not stand if not held by the rafters; if the rafters break, the peak falls: and even so a bad king, not holding together his friends and ministers, his armies, his brahmin and householders, if these break up, is not held by them but falls from his power: a king must be righteous.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-198)

အမိန့်ပါယ်(၂)။ တားပါကျွေး။ ခူးဆော်ကော်။ ခူးဇော်ပဲကော်။ ဖန္တိတ်ပွဲင်ကော်။ လသာဆော်ကော်။
ပယ်သည်။ နှတ်ပယ်သည်။ ခွန်ပစ်သည်။ တားဆီးသည်။ ပယ်ဖျောက်သည်။
ဖယ်ရွားသည်။

**to reject, to deny, to abandon, to chase away, to renounce,
to prevent, to get rid of**

- “ယွဲခမိတ်၊ စင်ကိုလေသမီးရှိ သွိုင်စွဲထော်ကြံ့မာန်သန်ဟောင်။ စင်လေဘာပူသန္တန်ရှိသွိုင်ကာလုံဒုပ်ကြံ့မာန်သန်ဟောင်။ ဓိန်ဒ်သော်ဂျိုရ ကုဒါလပည့်တဲ့ ပကိုလွှာတဲ့ ဂုဏ်လုပ်ကြံ့ စင်လေဘာရှိဟောင်” (ကျော်တွဲကူး) (၅၅၀။ ၆-၇၀။ ၁-၂၂၁။ အဇွား။) (စောဟာရဝါ ‘စွဲထော်ကြံ့’ ကို ‘ကလုံဒုပ်ကြံ့’ ဒွဲဆုံးရှိ မွဲလအာအဓိပ္ပာယ်မတုပ်သွား မန် synonyms ရ။ မန်အဓိပ္ပာယ်အောင်လိုက် to reject ရ။) (ပဲမူး/ “ရဟန်းတို့၊ ဤသို့လျှင် ကိုလေသာတို့၏အစွမ်းဖြင့် ကပ်ပြုတတ်သော ဤစိတ်ကို ဖြေနိုင်ခဲ့၏။ ဖြစ်ကုန်သော လေဘာတရားတို့ကို ဦးနှိမ်ခဲ့ကုန်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ပညာရှိတို့ကိုသော်လည်း မိုက်မဲခြင်းတို့ကို ပြုတတ်ကုန်၏။” (၅၅၀။ ၁-၃၂၀။ ညာင်ကန်။) (သို့ပင်ဖြစ်သော်လည်း ကုဒါလ

ပန္နီတသည်ကား လုံလပြု၍ လောဘတရားကို ချုပ်ဖြစ်းစေ၏။) ပဲမူအောင်လိုက်/ “Thus, Brethren,” said the Master, “the heart, when passion holds it fast, is hard to release. When the attributes of greed spring up within it, they are hard to **chase away**, and persons so wise and good as the above are thereby rendered witless.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-171)

- အောင်လိုတိတဲး ဗုံမဗို့နှုပ် ကောန်မာပိ မျှုပြုကြတယာ၊ ကျရာဂ၊ ကျရတို့ ခံပြောပ် ကျေငြှုကျို့ဖြေရ။ ကောန်ဖြမာပိရှု ပဲကာလင့်မကျင်စိပ်ကျို့ဖြေရှု ညံ့ရမပိုက်ကလွင်ကျော် ပဲပောင်တော်တံ့ရိုရာ၊ ကျို့ဖြေကာလှုံးလှုံးကြော် ကောန်ဖြမာပိရှု။ (၅၅၀။ ၉-၁၃၂။ ၂-၃၇၇။ အစွဲ့။) ပဲမူဗုံး/ အပေါ်လညှင်ပင်ရင်း၌ မာရ်နတ်သမီးတို့၏ ဖြားယောင်း သည်ကို အကြောင်းပြု၍ ဤသုတ္တန်ကို ဟောတော်မူ၏။ ——၊ ထိုအပေါ်လညှင်ပင်ရင်း၌ တက္ကာမည်သောနတ်သမီးသည်င်း၊ အရတိမည်သောနတ်သမီးသည်င်း၊ ရာဂါမည်သော နတ်သမီးသည်င်း၊ ထွန်းပလျက်လာကုန်၏။ လေသည် ကျသောလဲဝါဂွမ်းကို လှုံးသကဲ့သို့ မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုမာရ်မင်းသမီးသုံးယောက်တို့ကို ဖယ်တော်မူ၏။ (၅၅၀။ ၂-၅၅၉။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအောင်လိုက်/ In all their dazzling beauty on they came, Craving and Hate and Lust. Like cotton-down before the wind, the Master made them fly. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-288)
- “ယွှေမှာသေ့ြို့၊ ဖြော့မသွှေ့ကြအဲ မျှုပ်မဖွံ့ဖို့တို့တဲ့ရှုး မဟွှာ့ဒွေ့ဂွပ်တွေအဲရှုး အဲဂွံ့တို့ကေတ်တဲ့ရာ။ ဖြော့ညံ့တွေအဲရှုး ဖြပ်မရှိုင် ကိုစီရောင်ပေဲ့ဒုံးလိုင်ကိုရာ၊ ဖြပ်တံ့ရှုး ပိုကာလှုံးလှုံးကြော်အို့တဲ့ရာ။ ပဲ ခုံးပို့ဒေဝတ်တော် ပိုန်ဟာန်ယသပတ်ဒို့ပို့ ပြုအ်ဗို့ဒုံးလိုင်ကိုပို့ရာ။ ဒေန်ဖို့သွာ့ဒို့ပို့ရှုး နှံ့ခြံ့နို့တဲ့ရာ။ ပဲဒေန်သွာ့တွေအဲရှုး တွေအဲဟောကိုကို တွေအဲဟောကိုကို မှတ်မွှု့ရော့” ဂေးတဲ့ ဒေဝတ်ဖြူ ကာလကလွှို့ (ဒေဝတ်ခါခဏီ)ရှုး စွေးအာကြော်ရှုးရာ။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၂။ ၃-၃၉၂။ အစွဲ့။) ဗတ်ဗုံး/ “သူဇ္ဈားကြီး၊ ငါကိုချုပ်နှစ်သက်ကုန်သော သူ့ကျေးဇူးကို ပျက်ချေတတ်ကုန်သော အစရှု့သောဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော ယောကျားတို့ကို သင်မနှစ်သက်ကြောင်း ငါသိရပြီ။ သင်ကဲ သုံးသောယောကျားသည် ဥစ္စာစည်းစိမ်းများစွာပင် စီရင်စုဆောင်းထားသည်ဖြစ်စေ၊ ထိုဥစ္စာ စည်းစိမ်တို့ကို ငါတို့ပယ်ကုန်၏။ ငါတို့၏နတ်ပြည့်၌ နတ်၌ဖြစ်သောစည်းစိမ်းဥစ္စာတို့သည် သုံးမကုန်အောင် များကုန်၏။ နတ်၌ဖြစ်သောအိပ်ရာတို့သည် ငါတို့၌ရှို့ကုန်၏။ သင်၏အိပ် ရာ၌ သင်ပေးသည်လည်းဖြစ်စေ သင်မပေးသည်လည်းဖြစ်စေ ငါအဖို့ဘာမျှမထူး။” (သုတေသန)
- “ယွှေတို့လနာ့ပို့ပစွော်မှတ်၊ အဲခို့ကိုရှုး ကာမဂ္ဂန် မဓောန်ဒက်လိုင်အဲရှု့နှု့တဲ့ ပဲကာမတက္ကာ ဘ ဝတက္ကာဘာ့ တွေဟ်နကာလှုံးလှုံးကြော် ဟွှာ့သွှာ့ရထားအား။ ကာမဂ္ဂန်မသွှေ့နှုံးပြေကာတွံ့ရှုး ပဲမွဲဘဝအဲဂွံ့ရှုး တွေဟ်နသကိုထော်ကြော်ခွဲ့ မသက္ကာကိုလေသရှုး ဟွှာ့သွှာ့ရထားအား။ ပဲအတွော်တွံ့ရှုး ကုသို မဖွံ့ဖို့သီလ ဥပေါ်သထားကုသိုရှုး အဲခို့ကိုဖွဲ့အားကွာ့ရအား။” နှေလာန်မြွံ့ ဗောဓိသတ်ဂေး။ (၅၅၀။ ၉-၃၇၈။ ၃-၃၇၇။ အစွဲ့။) (ကလှုံးလှုံးကြော်ကာမဂ္ဂန် = ကာမဂ္ဂတ်ကို ပယ်စွာန်းသည် = to renounce or forsake pleasures) ပဲမူဗုံး/ မင်းသည် မိမိအား ကို

လေသာတို့သည် နှောင်ဖွဲ့သည်၏အဖြစ်ကို ဆိုလို၍။ — “မကောင်းမှုကို အပြုသော ရှင်ရဟန်း၊ အကျွန်ုပ်သည် ကာမဂ္ဂ၏တို့၌ ကပ်၍သည်လည်းဖြစ်၏၊ တပ်စွန်းသည်လည်း ဖြစ်၏၊ အလွန်မက်မောသည်လည်းဖြစ်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော အသက်မွေးခြင်းဖြင့် အလုပ်ရှိသော အကျွန်ုပ်သည် ကြောက်မက်ဖွယ် အလွန်အားသန်သော သဘောရှိသော ထိုကာ မကို ဖော်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်။ မူားစွာကုန်သော ကောင်းမှုတို့ကို ပြုပါအံ့။” (၅၅၀၊ ၈-၁၃၂/၁၃၃။ ဉောင်ကန်။) ပဲမူအောင်လိုက်/ Infatuate, bound and deeply stained am I, Brahmin, with pleasures: fearful they may be, but I love life, and cannot them **deny**: Good works I undertake continually. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-158)

- “—၊ ယြွတ်ပက်ကလာန်အရှိ မမင်္ဂီးစံစုံပြကာ မင်္ဂီးပါင်စိတ်ကာယ ရုံလိုင်တ စိတ် ပူဗွဲစံစုံပြတဲ့ရှိ သိုင်မျှကြုံသီလ, သမာဓိ, ပညာရှိ ပဲလိုက်ရှိ ရုံကဏ္ဍာဏ့်ကြော အခြားပဲလိုက်တော်တို့လောင် အာစိုပုံးသွင်းရှု” (၅၅၀။ ၈–၄၂၂၀။ ၃၁–၅၅၉။ အစွဲ့။) (ကလှုဇ်ကြော စိုက် = စွဲးဒသသူ့ကြော စိုက်။ စွဲးဖရာ့ကြော စိုက်။ ဖအိုတ်ထော်ကြော စိုက်။)
 - “ယုံ(သိုင်)သုတသောမ၊ ဖြေညားမျိုးကြုံပညာ မတိဟိုတ်လဆလင်ကို ဒတဲ့မြေမောင်ကို မတိမှတ ဒွေး မဖွင့်ရင်လပ်ရန် မရှိုင်လမိုင်လညာတ် မျုံပက္ခတိမလပ်ချပ်ပဲဟိုတ် မရှိုင်ကိုသိတံ့ရုံ ဖေက်ဘဲဂစိတ်တဲ့ ညားဟွာရုံယံ့အိုတ်သွံ့။ တွေ့ပညာတံ့ရုံ ကဏ္ဍာဏ့်ကြော စံစုံမွှာဟု ဟွာရုံယံ့သွံ့။ တွေ့အဲမနှုန်းတွေ့ပညာတဲ့ မူရာဟိုတ်မွဲတဲ့ မရှာတ်မရုံယံ့ပုန်ရော” (ပေါ်ရိသာအသွာန်။) (၅၅၀။ ၈–၅၃၇။ ၉–၅၃၇။ အစွဲ့။) (စံမွှာဟု = စိုးရှိမြိမ်ခြင်း။)

ଆଚିପ୍ରିୟ(୧) ॥ ଦାଶ୍ତିତ୍ତି ଆଚା ॥ ସର୍ବକ୍ଷେତ୍ରାଚା ॥

(မြတ်မြင်ရာမှ ယုတ်နိမ့်ရာသို့ငြင်း၊ အကောင်းမှ အဆီးသို့ငြင်း) ‘ချွေးလျှေးသည်’

to change from good to bad (in circumstances)

- “ယွှေသိုင်မပြ၊ မဟိုဂလာန်မှသာရှု မဒေးကလုံလဖို့အာ နှုတ္တန်ဇက္ခရောင်။ မဒေးဒတုံးနှစ်အပါပန်ဘုံးရောင်။ သိုင်မူးရှု ဟိုဂလာန်မှသာတဲ့ ဂလာန်စံမှသာရှု ဂစိတ်ကြော်ပူရှုရှု” သိုက်ဂေါ်တဲ့၊ ——။ “ယွှေသိုင်မပြ၊ ဖြေညီမဟိုထမှန်မှသာတဲ့ ဒေဝတ်သွေးအာ ဟွှာမင်္ဂလာရှု။ ဟိုမှသာတဲ့ ပိုင်မသွေ့ပွဲးအာရှ။ နှုတ္တန်ဇက္ခရှု ဒေးကလုံလဖို့အာရှ။ တိုတကို မဟိုမှသာရှု မသပါင်ညံုံးစွဲစာင်ကျိုင်ကို ဇက္ခပူရှုရှု အမြဲပါင်ကို မသအာရှ။ ဇက္ခပူရှုရှု မသတည်ံုံးကတိုင်သွေ့ဥ်ကိုရှု။ ——” (၅၅၀။ ၈-၄၂၂။ ၃-၅၆၉။ အစွဲ့။) (ကလုံလဖို့အာနှုတ္တန်ဇက္ခ = တသိုတ်စွဲအာ နှုတ္တသိုင်ရှုကရာတ်)

((((((((((())))))))))